

ถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเทวทัต

Extracting the lesson of the Sangha schism of Devadatta Bhikkhu

Academic Articles

บทความวิชาการ

พระครูสมุทรวชิรสุนทร (ภุชณะ อุตสาหะ)

Phra Khru Samut Wachira Sunthorn (Kitsana Utsaha)

พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ph.D. Student Department of Buddhist Studies Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail. kitsanautsaha@gmail.com

Article history

Received: 12 November 2025/ Revised: 22 December 2025

Accepted: 23 December 2025/ Available Online: 26 December 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาถึงการทำสังฆเภทของพระเทวทัตในพระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่ความแตกแยกในหมู่สงฆ์ (2) พิจารณาผลกระทบของอกุศลกรรมต่อผู้กระทำและหมู่คณะ และ (3) ถอดบทเรียนเชิงจริยธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการป้องกันความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน การศึกษาพบว่าความริษยา ความหลงตน และการยึดมั่นในทิฐิเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดสังฆเภท ซึ่งสร้างความเสียหายทั้งต่อผู้กระทำและต่อสถาบันสงฆ์โดยรวม อย่างไรก็ตามด้วยพระเมตตาอันลึกซึ้ง พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระเทวทัตอุปสมบทเพื่อให้กรรมของท่านได้สิ้นสุดลง เหตุการณ์นี้สะท้อนธรรมชาติของความแตกแยกในสังคมมนุษย์และเผยกลไกเบื้องหลังความขัดแย้งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกยุคทุกสมัย บทเรียนจากพฤติกรรมของพระเทวทัตชี้ให้เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันจิตใจ การดำเนินชีวิตตามทางสายกลางอย่างไม่ประมาท และการรักษาความสามัคคีเป็นหลักพื้นฐานของหมู่ชน ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางสร้างสังคมที่มั่นคงและสมานฉันท์ทั้งในระดับชุมชนและระดับสังคมโดยรวมได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ถอดบทเรียน; การทำสังฆเภท; พระเทวทัต

Abstract

This article examines the schism caused by Devadatta Bhikkhu in the Buddhist tradition with the objectives of (1) analyzing the causes and factors that led to division within the monastic community, (2) exploring the consequences of unwholesome actions for both the perpetrator and the Sangha, and (3) deriving ethical lessons that can be applied to conflict prevention in contemporary society. The study finds that jealousy, self-conceit, and rigid attachment to personal views were key factors leading to the schism, which caused harm both to Devadatta Bhikkhu himself and to the monastic institution as a whole. Nevertheless, through profound compassion, the Buddha allowed Devadatta Bhikkhu to be ordained so that the negative karma he had accumulated could eventually be resolved. This event reflects the nature of fragmentation within human society and reveals underlying mechanisms of conflict that may arise in any era. The lessons drawn from Devadatta's behavior highlight the importance of self-awareness, living according to the Middle Way with mindfulness and vigilance, and maintaining harmony as a fundamental principle of communal life. These insights provide valuable guidance for fostering stability and social cohesion at both community and societal levels.

Keywords: Extracting the lesson; The Sangha schism; Devadatta Bhikkhu

1. บทนำ

การทำสังฆเภทนั้นถือเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญยิ่งในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นอาบัติร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของพระศาสนาและความสามัคคีของหมู่สงฆ์ คำว่า สังฆเภท คือการทำให้หมู่สงฆ์แตกแยกออกจากกัน พระวินัยปิฎก มหาวรรค มหาวรรค Vinaya Pitaka, Mahavagga, Mahavagga (Thai Tripitaka, 2539; 25/18/316) 25/18/316 โดยมีเจตนาให้เกิดความแตกต่างในการปฏิบัติ ความเชื่อหรือการอยู่ร่วมกันในพระธรรมวินัย การกระทำเช่นนี้ถือเป็นบาปหนัก ในพระวินัยปิฎก มหาวรรค โกสัมพิกขันธกะ โกสัมพิกวิวาทกถา Vinaya Pitaka, Mahavagga, Kosamphikhandhaka, Kosamphik Dispute (Thai Tripitaka, 2539; 5/457/342) เพราะทำลายรากฐานของความสามัคคี ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการดำรงอยู่ของพระศาสนาในประวัติศาสตร์พระเวทัตเป็นตัวอย่างสำคัญของผู้ก่อสังฆเภท โดยพยายามแยกหมู่สงฆ์ออกจากพระพุทธเจ้า การกระทำนั้นไม่เพียงก่อให้เกิดความวุ่นวายในหมู่ภิกษุเท่านั้น แต่ยังเป็นบทเรียนเตือนใจถึงผลของความอิจฉา ความริษยา ความทะเยอทะยาน และการหลงผิดในอำนาจ เมื่อความแตกแยกเกิดขึ้น ความสงบสุขในหมู่คณะก็สูญสิ้น และศรัทธาของพุทธบริษัทก็สั่นคลอน ดังนั้นสังฆเภทจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องเตือนสติให้ทุกคนเห็นคุณค่าของความสามัคคี ซึ่งเป็นพลังแห่งความมั่นคงของพระศาสนา การศึกษาหรือถอดบทเรียนเรื่องสังฆเภทจึงไม่ใช่เพียงเพื่อเข้าใจเหตุการณ์ในอดีต แต่เพื่อให้ตระหนักถึงโทษของความแตกแยกและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกันมีความเมตตา และความเข้าใจซึ่งกันและกันในสังฆมสงฆ์ เพื่อให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

เหตุการณ์เริ่มต้นเมื่อพระเทวทัตได้ขอให้พระพุทธเจ้ามอบภาระในการปกครองสงฆ์แก่ตน แต่พระองค์ทรงปฏิเสธโดยตรัสว่า “ดูก่อนเทวทัต อย่าคิดเช่นนั้นเลย เพราะเธอไม่อาจจะปกครองหมู่สงฆ์ได้” พระวินัยปิฎก จุฬวรรค สังฆเภทขันธกะ ว่าด้วยสงฆ์ทำปกาสนียกรรมแก่พระเทวทัต Vinaya Pitaka, Cula Vagga, Sangha Bheda Khandhaka, regarding the Sangha's conduct of the ordination ceremony for Devadatta (Thai Tripitaka, 2539; 7/336-339/141-145) คำปฏิเสชนั้นได้ก่อให้เกิดความโกรธเคืองในใจของพระเทวทัต จนกลายเป็นเหตุให้คิดประทุษร้ายต่อพระพุทธองค์หลายครั้ง ทั้งการลอบสังหาร กลิ้งหินลงมาหวังเอาชีวิต การปล่อยช้างนาฬาคีรีให้ทำร้าย และสุดท้ายคือการทำสังฆเภท พระเทวทัตได้เสนอข้อปฏิบัติ 5 ประการที่ตนเห็นว่าควรบัญญัติเป็นพระวินัยเพิ่มเติม ได้แก่ 1) ให้ภิกษุอยู่ป่าเป็นนิตย 2) ฉันทอาหารบิณฑบาตเท่านั้น 3) ใช้ผ้าบังสุกุลเป็นนิตย 4) อยู่โคนไม้เป็นนิตย และ 5) ไม่ฉันทปลาและเนื้อโดยเด็ดขาด พระวินัยปิฎก จุฬวรรค สังฆเภทขันธกะ ว่าด้วยสงฆ์ทำปกาสนียกรรมแก่พระเทวทัต Vinaya Pitaka, Cula Vagga, Sangha Bheda Khandhaka, regarding the Sangha's conduct of the ordination ceremony for Devadatta (Thai Tripitaka, 2539; 7/343-344/160-161) พระพุทธองค์ไม่ทรงเห็นด้วยในข้อบัญญัติเหล่านั้นทั้งหมด โดยตรัสว่า ภิกษุผู้ปรารถนาจะปฏิบัติตามก็ยอมทำได้ แต่ไม่ควรบัญญัติเป็นข้อบังคับทั่วไปเพราะไม่ตรงต่อหลักมัชฌิมาปฏิปทา คือ การปฏิบัติทางสายกลาง การปฏิเสชนี้เองทำให้พระเทวทัตประกาศแยกคณะสงฆ์ออกจากพระพุทธเจ้าและนำภิกษุ 500 รูปไปตั้งคณะสงฆ์ใหม่ ณ คยาสิสะ ได้ประกาศตนว่าเป็นผู้ทรงศาสนาแทนพระพุทธองค์ การทำสังฆเภทเป็นกรรมอันหนักเพราะเป็นการทำให้สงฆ์ที่เป็นเอกภาพต้องแยกออกจากกันโดยเจตนา อันเป็นอกุศลกรรมที่มีผลให้ต้องตกอบายภูมียาวนานตลอดกับพระวินัยปิฎก จุฬวรรค สังฆเภทขันธกะ พระอัครสาวกพาภิกษุ 500 รูปกลับ Vinaya Pitaka, Cula Vagga, Sangha Bheda Khandhaka, the chief disciple takes 500 monks back (Thai Tripitaka, 2539; 7/457/342) ผู้เขียนได้ศึกษาประเด็นการทำสังฆเภทของพระเทวทัต มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจว่าเหตุใดพระภิกษุผู้บวชในพระพุทธศาสนา ผู้มีปัญญาและศรัทธาในเบื้องต้นจึงกลับกลายเป็นผู้ทำลายความสามัคคีของสงฆ์ ซึ่งถือเป็นรากฐานของพระศาสนา อีกอย่างช่วยให้เห็นถึงกลไกภายในจิตใจของมนุษย์ที่ยังไม่บริสุทธิ์จากกิเลส ทั้งมีความอิจฉาริษยา ความทะเลาะถยานและความยึดมั่นในอัตตา แม้อยู่ใกล้ธรรมก็ยังสามารถหลงผิดและก่อกรรมหนักได้

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเทวทัตเป็นหัวข้อที่ควรค่าแก่การศึกษาวิเคราะห์ในเชิงพุทธปรัชญาและจิตวิทยาธรรมะ เพราะเป็นกรณีตัวอย่างที่ชัดเจนชี้ให้เห็นทั้งโทษของอัตตา ความแตกแยกจากกิเลส ความหลงผิดของบุคคล และคุณค่าของความสามัคคีได้อย่างเด่นชัด เป็นการเรียนรู้เพื่อยกระดับจิตใจสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรม นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเกิดความสงบสุข และเพื่อความมั่นคงแห่งพระศาสนา

2. ความเป็นมาและเหตุการณ์การทำสังฆเภทของพระเทวทัต

ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาเหตุการณ์สังฆเภท หรือการแตกแยกของหมู่สงฆ์ที่พระเทวทัตเป็นผู้ก่อขึ้น ถือเป็นเหตุการณ์สำคัญและร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล ซึ่งพระเทวทัตเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้าอยู่ในศากยวงศ์เดียวกันเป็นโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะพี่ชายของพระเจ้าสุปปพุทธะ และเป็นพระ

อนุชาของพระนางพิมพา พระเทวทัตจึงมีความใกล้ชิดกับพระพุทธรองค์ ท่านจึงถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากผู้หนึ่งในทางพระพุทธศาสนา จากการกระทำของพระเทวทัตนั้นสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

2.1 ก่อนพระเทวทัตบวช

โดยเริ่มจากพระเทวทัตยังทรงเป็นเจ้าของช่างศกยวงค์ ครั้งหนึ่งขณะที่เจ้าชายเทวทัต นำคันศรและลูกศรติดตัวไปนอกเมืองเห็นหงส์ตัวหนึ่งกำลังบินร่อนผ่านมาบนศีรษะ จึงใช้ศรยิงหงส์ตัวนั้น ลูกศรถูกปีกของหงส์ทำให้มันต้องถลาตกลงบนพื้นดินมีแผลใหญ่ได้รับทุกข์ทรมาน ขณะนั้นเจ้าชายสิทธัตถะซึ่งเสด็จออกจากพระนครเที่ยวเล่นนอกเมืองกับพระญาติทรงพบเห็นหงส์ตัวดังกล่าวได้รับบาดเจ็บจากลูกศรอยู่บนพื้นดินด้านหน้าจึงรีบเสด็จเข้าไปถึงหงส์ตัวนั้น ทรงช่วยชีวิตหงส์ด้วยการนำลูกศรออกจากปีก ทรงนำไปไม้ชนิดหนึ่งมีสรรพคุณทำให้เย็นยดไปไม้ชนิดนั้นเข้าไปในบาดแผลเพื่อให้โลหิตหยุดไหล บรรเทาความเจ็บและความกลัวของนกนั้น ฝ่ายเจ้าชายเทวทัตเมื่อยิงหงส์ตัวนั้นแล้วขณะที่มันบินถลาลงมาตกบนพื้นจึงเสด็จตามมา พบเจ้าชายสิทธัตถะกำลังช่วยเหลือนหงส์ตัวนั้นรู้สึก ชัดเคืองพระทัยเป็นอย่างยิ่งที่พระญาติของพระองค์มาแย่งเอาหงส์ไป จึงเรียกร้องให้เจ้าชายสิทธัตถะคืนหงส์ให้แก่พระองค์ในฐานะที่พระองค์เป็นผู้ยิงมันตกด้วยลูกศรของพระองค์เอง เจ้าชายสิทธัตถะทรงปฏิเสธที่จะมอบหงส์ตัวนั้นให้ด้วยเหตุผลว่า “ถ้าหงส์ตาย มันจึงเป็นของผู้ยิง แต่เมื่อมันยังมีชีวิตอยู่เช่นนี้ มันก็ต้องเป็นของผู้ที่พยายามช่วยชีวิตมันไว้” พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง) (The Concept of Kamma in Theravāda Buddhism and the Problem of Kamma in Contemporary Buddhist Society, 2000, p. 15) ฝ่ายเจ้าชายเทวทัตก็ยังคงยืนยันกรานว่ามันต้องเป็นของพระองค์ ในที่สุดเจ้าชายสิทธัตถะเป็นฝ่ายเสนอข้อพิพาทนี้ให้นักปราชญ์ของประเทศเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด ณ ที่ประชุมในวันนั้นปัญหาเรื่องหงส์จึงได้ข้อยุติอย่างเป็นธรรม โดยการตัดสินก็เป็นว่านกตัวนั้นตกเป็นของเจ้าชายสิทธัตถะ เจ้าชายเทวทัตจึงยินยอมและได้สร้างความโกรธตั้งแต่เรื่องนี้มีมา

2.2 หลังพระเทวทัตบวช

ในวันทำนายพระลักษณะของพระพุทธรองค์ ตระกูลพระญาติแปดหมื่นทรงมอบพระโอรสแปดหมื่นให้ด้วยคำว่า สิทธัตถะกุมาร จะเป็นพระราชาก็ตาม เป็นพระพุทธรเจ้าก็ตาม จะมีกษัตริย์เป็นบริวารติดตามไป อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา Commentary on the Suttanta Pitaka, Khuddaka Nikaya, Dhammapada Commentary (Commentaries Thai Tripitaka , 2558; 40/181) เมื่อพระโอรสเหล่านั้นออกบวชติดตามพระองค์เป็นจำนวนมาก เหล่าพระญาติเห็นศากยะ 6 พระองค์ คือ ภัททิยะ อนุรุทธะ อานันทะ ภคฺ กิมพิละ และเทวทัต ยังมีได้บวชต่างปรักษากันตกลงกันว่าจะบวชนับรวมอุบาลีนายภูษามาลาเป็น 7 เสด็จออกเดินทางไปสำนักของพระศาสดาถวายบังคมแล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ทั้งหลาย ชื่อว่าพวกศากยะมีความถือตัวประจำนายอุบาลีนี้เป็นคนรับใช้ของพวกข้าพระองค์มาเป็นเวลานาน ข้าพระองค์ทั้งหลายจะทำสามิจักรกรรมมีการอภิวัตเป็นต้นแก่เขา ความถือตัวของข้าพระองค์จะสร่างสิ้นไปด้วยอาการอย่างนี้ อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา Commentary on the Suttanta Pitaka, Khuddaka Nikaya, Dhammapada Commentary (Commentaries Thai Tripitaka, 2588; 40/181-187)

ดังนี้แล้วให้อุบาลีบวชก่อนกษัตริย์ทั้ง 6 พระองค์จึงทรงผนวชภายหลังจากบรรดาศากยะภิกษุ 6 รูป ทรงผนวชแล้วท่านภัททิยะได้บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ในพรชานันตนเอง ท่านพระอนุรุทธะเป็นผู้มี

จักขุเป็นทิพย์ภายหลังได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ท่านพระอานนท์ได้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล พระภคฺเระ และ พระกิมพิลเระ ภายหลังเจริญวิปัสสนาได้บรรลุพระอรหันต์ พระเทวทัตได้บรรลุฤทธิ์อันเป็นของปุถุชน อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา Commentary on the Suttanta Pitaka, Khuddaka Nikaya, Dhammapada Commentary (Commentaries Thai Tripitaka, 2558; 40/187) แต่ในเมื่อจิตยังไม่บริสุทธิ์จากกิเลสก็เกิดความหลงใหลในอำนาจและความสามารถของตนเอง ด้วยความทะนงตนและหลงในฤทธิ์นั้น พระเทวทัตจึงได้แสดงพฤติกรรมเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ยุยงพระเจ้าอชาตศัตรูให้หลงเชื่อ

ในกาลต่อมา พระเทวทัตมีความคิดที่จะหาใครมาเป็นผู้ถวายลาภและสักการะให้ตนนึกถึงพระเจ้าพิมพิสารแต่รู้ว่าคงไม่สำเร็จเพราะพระเจ้าพิมพิสารเป็นพระโสดาบัน จึงนึกไปถึงอชาตศัตรูกุมารซึ่งเป็นพระโอรสของพระเจ้าพิมพิสารเห็นว่าคงจะสำเร็จได้ โดยการเนรมิตตนเป็นกุมารน้อยให้งูพิษพันที่มีมือทั้ง 2 ข้าง ๆ ละ 2 ตัว พันที่เท้า 2 ข้าง ๆ ละ 2 ตัว พันที่คอ 1 ตัว ทำเป็นเทริดสวมศีรษะ 1 ตัว และทำเป็นสร้อยสังวาล ฉวยงูบ่าอีก 1 ตัว แล้วเหาะไปปรากฏตัวบนพระเพลาของอชาตศัตรูกุมาร เมื่อเห็นพระกุมารตกพระทัยกลัว ยิ่งนึกจึงกล่าวปลอบว่าตนเป็นพระภิกษุอย่างแล้วเลยแล้วคลายฤทธิ์กลับเป็นภิกษุตามเดิม พระกุมารทรงเลื่อมใสในอิทธิฤทธิ์นั้นมากถึงกับทรงปวารณาพระองค์เป็นผู้อุปถัมภ์พระเทวทัตและทรงให้สร้างวิหารถวายที่ตำบลคยาสิสะ พระองค์เองได้เสด็จไปหาทั้งเวลาเช้าและเย็นด้วยราชรถ 500 คัน นำภัตตาหารไปถวายวันละ 500 สำหรับเป็นประจำพระเทวทัต จึงเป็นผู้มีลาภสักการะมากสมตามปรารถนาเมื่อมีลาภสักการะและได้รับคำสรรเสริญมาก ท่านก็หลงผิดจนลืมนิ้วและเกิดความปรารถนาจะปกครองสงฆ์แทนพระพุทธองค์ พร้อมกับเกิดความคิดนี้ฤทธิ์ของท่านก็เสื่อมหายไปทันที ขณะนั้นพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่กรุงโกสัมพีพระองค์ทรงทราบเรื่องนี้จากพระโมคคัลลานะ จึงตรัสว่าการกระทำของพระเทวทัตจักปรากฏผลออกมาเอง พระวินัยปิฎก จูฬวรรค เทวทัตตวัตถุ ว่าด้วยเรื่อง ของ พระเทวทัต Vinaya Pitaka, Culavargga, Devadattavattu, regarding the story of Devadatta (Thai Tripitaka, 2539; 7/333-334/174-175) และในอรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา Commentary on the Suttanta Pitaka, Khuddaka Nikaya, Dhammapada Commentary (Commentaries Thai Tripitaka, 2558; 5/107-120/238-240) เมื่อพระองค์เสด็จไปที่พระเวฬุวันมหาวิหารกรุงราชคฤห์ เหล่าภิกษุกราบทูลพระองค์เรื่องอชาตศัตรูกุมารบำรุงพระเทวทัตให้ทรงทราบ จึงตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าในกาลภายหน้าพระเทวทัตนั้นจักเสื่อมจากลาภสักการะไปในที่สุด

2.2.2 กราบทูลขอปกครองสงฆ์

พระพุทธองค์ขณะที่ประทับอยู่ท่ามกลางพุทธบริษัทซึ่งพระเจ้าพิมพิสารประทับอยู่ด้วย พระเทวทัตได้กราบทูลขอปกครองสงฆ์แทนพระพุทธองค์ถึง 3 ครั้ง โดยอ้างว่าพระพุทธองค์ทรงชราภาพมากแล้วสมควรพักผ่อนอิริยาบถให้สุขสบาย พระพุทธองค์ไม่ทรงอนุญาต พระเทวทัตโกรธจัดจึงผูกอาฆาตในพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก และได้ลุกออกไปทันทีเมื่อพระเทวทัตจากไปแล้วพระพุทธองค์ตรัสให้สงฆ์ทำปาสาณียกรรมแก่พระเทวทัต โดยรับสั่งให้พระสารีบุตรเป็นตัวแทนสงฆ์ไปประกาศในกรุงราชคฤห์ตามความเป็นจริงว่าแต่ก่อนพระเทวทัตเป็นอย่างหนึ่งเดี๋ยวนี้กลับเป็นอย่างหนึ่ง พระเทวทัตคิดว่าท่านถูกพระพุทธองค์ทอดทิ้งแล้วเป็นแน่ จึงวางแผนจะสร้างความพิวาศให้แก่พระพุทธองค์จึงเข้าไปหาอชาตศัตรูกุมารยุยงให้พระกุมารปลง

พระชนม์พระบิดาแล้วขึ้นครองราชย์เสียเอง ส่วนตนเองก็จะปลงพระชนม์พระพุทธองค์แล้วเป็นพระพุทธเจ้าแทน อชาตศัตรูกุมารซึ่งยังทรงพระเยาว์อยู่มิได้ไตร่ตรองเลยก็หลงเชื่อ ได้ทำการปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารแล้วขึ้นครองราชย์แทน พระวินัยปิฎก จุลวรรค อชาตศัตรูกุมารวัตถุ ว่าด้วยเรื่องอชาตศัตรูกุมาร Vinaya Pitaka, Chulavagga, Ajatasattu Kumaravatthu, regarding the story of Ajatasattu Kumar (Thai Tripitaka, 2539; 7/339/185) และในอรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา Commentary on the Suttanta Pitaka, Khuddaka Nikaya, Dhammapada Commentary (Commentaries Thai Tripitaka, 2558; 5/120-130/240-245)

2.2.3 พยายามเพื่อปลงพระชนม์พระพุทธองค์

หลังจากที่พระเจ้าอชาตศัตรูขึ้นครองราชย์แล้ว พระเทวทัตก็ถวายพระพรว่า มโนรถของพระองค์สำเร็จแล้วแต่ของตบยังไม่สำเร็จจึงขออนายขมังธนูจำนวน 31 คน เพื่อให้ไปข่มยิงพระพุทธองค์ด้วยลูกศรอาบยาพิษให้สิ้นพระชนม์ แต่แผนการนี้ไม่สำเร็จ เพราะนายขมังธนูทั้งหมดไม่สามารถยิงพระพุทธองค์ได้ด้วย พุทธานุภาพ และได้ฟังธรรมจนสำเร็จเป็นพระโสดาบันทุกคนแล้วได้บรรพชาอุปสมบทบรรลุพระอรหันต์ทั้งหมด Phra Palad Kamphon Panyawuttho. (An Analytical Study of the Karma of Devadatta as Appeared in Theravada Buddhism , 2019) ต่อมาพระเทวทัตได้ขึ้นไปบนภูเขาชิลมกุฎพ้อเห็นพระพุทธองค์เสด็จจาริกมาถึงที่เชิงภูเขา ก็ลี้ภัยลี้ภัยก่อนใหญ่ให้ตกลงมาประสงค์จะให้ทับชง่อนหินก็รับเอาศิลาที่ตกลงไปนั้นไว้ได้ แต่สะเกตศิลาชิ้นหนึ่งที่กะเทาะจากศิลาก่อนนั้นกระเด็นไปกระทบพระบาทของพระพุทธองค์เข้าทำให้ห้อพระโลหิต แล้วตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าการทำพระวรกายของพระพุทธเจ้าให้ห้อพระโลหิตขึ้นนี้จัดเป็นอนันตริยกรรม คือ บาปอันหนักยิ่ง พระวินัยปิฎก อภิमारเปสนะ ว่าด้วยพระเทวทัตส่งคนไปลอบปลงพระชนม์ พระผู้มีพระภาค The Tripitaka, Vinaya Pitaka, Abhimārapesana, regarding Devadatta sending people to secretly assassinate the Buddha. (Thai Tripitaka, 2539; 7/314/150-153) พระเทวทัตเมื่อไม่สามารถปลงพระชนม์พระพุทธองค์ได้ พระเทวทัตจึงคิดหาวิธีอื่น เมื่อทราบข่าวช่างนาฬาคีรีซึ่งเป็นช่างทรงของพระเจ้าอชาตศัตรูกำลังตกมันดุร้ายมาก ท่านจึงเข้าไปหาความทุกข์แก่ลูกน้องให้ปล่อยช่างนาฬาคีรี ขณะที่พระพุทธองค์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์เสด็จออกบิณฑบาตในตอนเช้าตรู่ พระเทวทัตก็สั่งให้ความทุกข์มอมเกล้าพญาช่างถึง 16 หม้อ แล้วปล่อยออกจากโรงช่างพระอาณัติเห็นเหตุการณ์นั้นจึงได้เอาตัวไปขวางช่างไว้ไม่ให้เข้าถึง พระพุทธองค์ พระองค์ตรัสบอกให้อาณัติหลักไปแล้วปราบพญาช่างให้หายเมา มันและเมาเหล่าด้วยเมตตาจิต

2.2.4 ทูลขอวัตถุ 5 ประการและทำสังฆเภท

เมื่อเสื่อมลาภสักการะแล้ว พระเทวทัตไปเฝ้าพระพุทธองค์ผู้ประทับอยู่ในท่ามกลางพุทธบริษัท ทูลขอให้ทรงบัญญัติวัตถุ 5 ประการ คือ ให้ถือการอยู่ป่า ถือการบิณฑบาต ถือผ้าบังสุกุล ถือการอยู่ตามโคนไม้ และถือมั่งงิวิติเป็นวัตรตลอดชีวิต ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามผู้นั้นมีโทษทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้พระมีคามักน้อยสันโดษตามจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา พระสมณโคดมจะไม่ทรงอนุญาตวัตถุ 5 ประการนี้แน่ พวกเราจักใช้วัตถุ 5 ประการนี้ชักชวนให้ประชาชนเชื่อถือ” ท่านเหล่านั้นปรึกษากันว่า “พวกเราสามารถที่จะใช้วัตถุ 5 ประการเหล่านั้นทำลายสงฆ์ ทำลายจักรของพระสมณโคดมได้เพราะยังมีพวกมนุษย์ที่เสื่อมใสในการปฏิบัติปอนๆ” พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ สังฆเภทสิกขาบท ว่าด้วยการทำสงฆ์ให้แตกกัน เรื่องพระเทวทัต Vinaya

Pitaka, Maha Vibhanga, Sangha Bheda Sikkhabat, concerning the division of the Sangha in the matter of Phra Devadatta (Thai Tripitaka, 2539; 7/335/217) เข้าวันหนึ่งพระเวททัตพบพระอานนท์ขณะบิณฑบาต จึงสั่งให้มาราบพูลพระพุทธรองค์ว่านับตั้งแต่วันนี้ไปท่านจะทำอุโบสถสังฆกรรมแยกจากพระพุทธรองค์ แยกจากภิกษุสงฆ์ครั้งถึงวันอุโบสถพระเวททัตสามารถชักชวนพระบวชใหม่ชาววัชชี 500 รูป ให้เข้าร่วมเป็นฝักฝ่ายของตน และพาไปอยู่ที่วิหารคยาสี่สกล่าสอนลัทธิของตนว่า สิ่งที่เหมาะสมไม่ควรทำไม่ใช่ธรรม สิ่งที่ดีท่านทำเท่านั้นคือธรรม พระเวททัตพบท่านพระอานนท์กำลังเที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ จึงเข้าไปหาแล้วกล่าวกับท่านพระอานนท์ดังนี้ว่า “ท่านอานนท์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป เราจะทำอุโบสถ จะทำสังฆกรรมแยกจากพระผู้มีพระภาค แยกจากภิกษุสงฆ์” พระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อุทาน สังฆเภทสูตร ว่าด้วยการทำสงฆ์ให้แตกกัน Tripitaka, Sutta Pitaka, Khuddaka Nikaya Udāna Sanghabheda Sutta, on causing division among the Sangha (Thai Tripitaka, 2539; 25/48/275) เนื่องจากพระ 500 รูปนั้นเป็นสาธุศิษย์ของพระสารีบุตร พระพุทธรองค์จึงตรัสสั่งให้พระสารีบุตรและพระมหาโมคคัลลานะติดตามไปนำกลับมา พระเถระทั้งสองจึงไปนำพระเหล่านั้นกลับมาทั้งหมดได้สำเร็จ

3. สาเหตุการเกิดสังฆเภทของพระเวททัต

สังฆเภทของพระเวททัตจึงมิได้เป็นเพียงเหตุการณ์แห่งการแตกแยกทางวินัย แต่เป็นการเปิดเผยรากเหง้าของกิเลสที่ซ่อนอยู่ในจิตใจมนุษย์ ความริษยา อิจฉา และความหลงในอำนาจเมื่อไม่ได้รับการขัดเกลาด้วยสติและปัญญาอ่อนกลายเป็นไฟแห่งความแตกแยก การวิเคราะห์เหตุการณ์นี้ช่วยให้เข้าใจว่า พระพุทธศาสนาเน้นความสำคัญของสามัคคีธรรม ซึ่งเป็นเกราะป้องกันมิให้เกิดสังฆเภทได้อีก พระเวททัต จึงเป็นตัวอย่างชัดเจนของการผู้ที่บวชเรียนแล้วมีศีล แต่หากไร้ธรรมย่อมกลายเป็นเหตุแห่งความพินาศทั้งตนและส่วนรวมได้ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

3.1 สาเหตุทางจิตใจ

เหตุการณ์ที่พระเวททัตกระทำสังฆเภท หรือการทำให้หมู่สงฆ์แตกแยกนั้นมิได้เกิดขึ้นเพียงจากความเห็นผิดทางความคิดเท่านั้น แต่มีรากเหง้าที่ลึกลงไปในระดับจิตใจซึ่งเต็มไปด้วยกิเลสที่ยังไม่ถูกกำจัดให้สิ้นไปโดยการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง แม้พระเวททัตจะได้บวชอยู่ในพระธรรมวินัยมีโอกาสดำรงธรรมจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยตรง แต่เมื่อจิตยังคงถูกครอบงำด้วยโลภะ โทสะ และโมหะ กิเลสเหล่านี้จึงค่อย ๆ ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่หลงผิดโดยโลภะปรากฏเป็นความทะยานอยากในลาภยศและอำนาจต้องการเป็นผู้นำสงฆ์แทนพระพุทธรเจ้า โทสะเกิดจากความโกรธเคืองและพยาบาทเมื่อไม่ได้รับการยอมรับจนคิดร้ายต่อพระศาสดา และโมหะความหลงผิดเห็นว่าการทำสังฆเภทเป็นหนทางแห่งเกียรติทั้งที่แท้จริงเป็นการทำลายพระศาสนา พระสมุห์สัมพันธ์ สุธีโร (เนาแก้ว) (An Analysis of Misconduct and Repentance In The Buddha's Time, 2013, pp. 91-100) นอกจากนี้ยังมีความอิจฉาริษยาความทะเยอทะยานที่ซ่อนอยู่ภายใต้ โลภะและอิจฉาทำให้พระเวททัตไม่อาจยินดีในความดีของผู้อื่นพยายามยกตน ให้สูงกว่าเมื่อกิเลสเหล่านี้ร่วมกัน จิตของพระเวททัตจึงหลงผิดจากธรรมไม่เห็นความจริงตามสังฆกรรมจนก่อให้เกิดการแตกแยกของสงฆ์ และส่งผลให้พระเวททัตได้รับผลกระทบอันร้ายแรงในที่สุด

3.2 สาเหตุทางสังคม

นอกจากสาเหตุทางจิตใจแล้ว การเกิดสังฆเภทของพระเทวทัตยังมีรากเหง้ามาจาก สาเหตุทางสังคมที่สะท้อนถึงความบกพร่องในหมู่สงฆ์และสังคมพุทธในขณะนั้น โดยเฉพาะการขาด หลักสังฆสามัคคีและผู้นำที่มีธรรมซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงแห่งพระศาสนา โดยประเด็นแรกการขาดหลักสังฆสามัคคีหมู่สงฆ์บางส่วนในสมัยนั้นยังมีความเห็นแตกต่างในวิธีการปฏิบัติ เมื่อพระเทวทัตเสนอข้อวัตร 5 ประการที่ดูเคร่งครัดจึงมีภิกษุบางรูปเห็นคล้อยตามความไม่เข้าใจและไม่ยึดมั่นในหลักความสามัคคี ทำให้เกิดการแบ่งฝ่ายระหว่างผู้ที่ยึดตามพระธรรมวินัยเดิมกับผู้ที่เชื่อตามเทวทัต การขาดการสื่อสารด้วยเมตตาและปัญญา จึงเปิดช่องให้ความแตกแยกขยายตัวในหมู่สงฆ์ ประเด็นที่ 2 การขาดผู้นำที่มีธรรมแม้พระพุทธรูปเจ้าทรงเป็นผู้นำสูงสุดแต่ในบางพื้นที่ขาดพระเถระ ที่มีบารมีธรรมเพียงพอจะชี้แนะ หรือยับยั้งความเห็นผิดของพระเทวทัตและพวกพ้องได้ทันเวลา เมื่อขาดผู้นำทางธรรมที่มั่นคงหมู่สงฆ์จึงประะบางต่ออิทธิพลของบุคคลที่มีวาทีศิลป์แต่ขาดปัญญา

3.3 การขาดสติและการมุ่งอำนาจเหนือธรรม

การมีสติเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีสมดุลและปฏิบัติตนตามหลักธรรม เมื่อบุคคลขาดสติ ความโลภ ความโกรธ และความหลง มักเข้าครอบงำจนเกิดพฤติกรรมที่มุ่งแสวงหาอำนาจเหนือผู้อื่นหรือเหนือธรรมชาติของโลกโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลและคุณธรรม การมุ่งอำนาจเหนือธรรมเช่นนี้ไม่เพียงทำลายความสมดุลภายในจิตใจของผู้กระทำ แต่ยังส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคมรอบข้าง โดยข้อแรก คือ การขาดสติถือเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนจากหลักธรรม แม้บุคคลนั้นจะมีความรู้ทางศาสนาแต่ไม่พิจารณาผลของการกระทำ ทำให้จิตใจถูกครอบงำด้วยความโลภ โกรธ และหลงผิดอย่างง่ายดาย สำหรับพระเทวทัตการขาดสติเป็นปัจจัยที่ทำให้ท่านมองข้ามความจริงและยึดมั่นในอัตตาของตนเอง และข้อที่สอง คือ การมุ่งอำนาจเหนือธรรม ปรากฏเป็นความทะเยอทะยานที่จะควบคุมและยกตนเหนือหมู่สงฆ์และหลักธรรม แทนที่จะปฏิบัติตามแนวทางแห่งทางสายกลาง พระเทวทัตกลับมุ่งสร้างข้อวัตรและกฎเกณฑ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อตนเอง และพยายามแยกส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยออกไป การกระทำเช่นนี้สะท้อนถึงการใช้กิเลสเป็นตัวขับเคลื่อนจิตใจ มากกว่าการยึดธรรมะเป็นศูนย์กลาง

ดังนั้นผู้เขียนจึงสรุปจากการวิเคราะห์โดยรวมจะเห็นได้ว่าการทำสังฆเภทมิได้เกิดจากปัจจัยภายนอกเพียงอย่างเดียวแต่มีรากเหง้าจากความอ่อนแอทางจิตใจและศีลธรรมของบุคคล การไม่ฝึกฝนตนให้มีเมตตาการอภัยและความเคารพในพระธรรมวินัย นำไปสู่ความขัดแย้งภายในที่ขยายผลสู่ระดับหมู่คณะ หมู่สงฆ์และหมู่ชนจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ สติ ปัญญา ศีลธรรม และการเคารพในพระธรรมวินัยเมื่อทุกฝ่ายยึดมั่นในหลักธรรมแล้ว ความแตกแยกย่อมไม่อาจเกิดขึ้น

4. ผลกระทบที่เกิดจากการทำสังฆเภทของพระเทวทัต

ผลกระทบของพระเทวทัตเป็นเรื่องที่สะท้อนถึงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับ หลักกรรม 3 ซึ่งแบ่งการกระทำออกเป็นทางกาย วาจา และใจ หลักกรรม 3 สอนให้เข้าใจว่า ทุกการกระทำไม่ว่าจะเป็นกุศลหรืออกุศล ย่อมส่งผลต่อชีวิตและจิตใจของผู้กระทำทั้งในชาตินี้และต่อเนื่องไปในชาติหน้า (2022; Journal of Buddhist Innovation Review. 3(1); 44-48) พระเทวทัตเป็นตัวอย่างชัดเจนของผู้ที่มีเจตนากุศลและอกุศลปะปนกัน ผลกระทบของท่านทำให้เห็นว่า การกระทำทุจริต ความโลภ ริษยา และมีอัตตานำไปสู่ความ

ทุกข์ความเดือดร้อนความล้มเหลวเป็นผู้ที่สะสมผลกรรมจากความโลภและมั่งอำนาจ การกระทำสังฆเภททำให้เขาได้รับผลกรรมเชิงลบทั้งอดีตและปัจจุบัน ในขณะที่การกระทำกุศลแม้สั้นชั่วคราวก็สามารถสร้างความสงบและโอกาสกลับใจได้ การศึกษาผลกรรมของพระเวทที่ตตามหลักกรรม 3 ช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมและผลลัพธ์ของการกระทำ และยังเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับผู้อ่านให้ตระหนักถึงความสำคัญของเจตนาและการทำอกุศลกรรมเพื่อสร้างกรรมที่ปรากฏขึ้นของพระเวทที่ต ได้ดังนี้

4.1 ผลกรรมในอดีตชาติของพระเวทที่ตตามหลักกรรม 3

จากการศึกษากรรมของพระเวทที่ตในอดีตชาติที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา สามารถพิจารณาได้ตามหลักกรรม 3 ซึ่งแบ่งออกเป็นกรกระทำทางกาย วาจา และใจ แต่ละช่องทางมีผลทั้งในด้านความสุขและความทุกข์ ในชาติของเสรีวณิชชาตค โดยพระเวทที่ตคือ พ่อค้าเสรีวะ เป็นผู้ประกอบอกุศลกรรมมีพฤติกรรมดังนี้ ทางกายพระเวทที่ตแสดงอาการหยาบคายต่อยายและหลานผู้เป็นเจ้าของถาดทองโดยใช้เข็มขีดลงไปบนถาดทอง เมื่อทราบว่าเป็นทองจึงแสวงโยนถาดทิ้งและเดินจากไป ทางวาจาพระเวทที่ตกล่าวคำล่วงหลอกลวงยายและหลานว่าถาดทองนั้นไม่มีค่าทั้งที่แท้จริงถาดมีมูลค่าสูงถึง 100,000 กหาปณะ และทางใจพระเวทที่ตมีจิตใจโลภมากต้องการเอาถาดทองของยายและหลานอีกทั้งมีจิตผูกอาฆาตต่อพระพุทธเจ้า หรือพ่อค้าผู้ประกอบอกุศลกรรมที่มาชิงถาดทองโดยพระเวทที่ตได้รับผลกรรมจากการกระทำเหล่านี้ ทำให้พระเวทที่ตได้รับผลกรรม คือความผิดหวังและทุกข์ใจ เมื่อทราบว่าพ่อค้าอื่นได้ซื้อถาดทองไป พระเวทที่ตถึงกับสลบหมดสติและเมื่อฟื้นคืนสติแล้วก็ออกตามหาพ่อค้า แต่ไม่พบจึงเกิดความโกรธและผูกอาฆาตอย่างรุนแรงจนกระทั่งเสียชีวิต

4.2 ผลกรรมในปัจจุบันชาติของพระเวทที่ตตามหลักกรรม 3

ผลกรรมของพระเวทที่ตในชาติปัจจุบันปรากฏชัดเจน โดยทางกายก่อนบวชเจ้าชายเวทที่ตมีพฤติกรรมเบียดเบียนสัตว์และแสดงอาการถือตัว แต่ในวันบวชท่านได้กราบขอขมาโทษต่อ คนรับใช้และงดการเบียดเบียนชีวิตสัตว์ หลังจากบวชแม้จะตั้งใจบำเพ็ญสมณธรรมจนแสดงฤทธิ์ได้แต่ความหลงในฤทธิ์และความริษยาเกิดขึ้นจนกระทั่งทำสังฆเภทแยกพระสงฆ์ออกเป็นฝ่าย และคิดที่จะแสดงฤทธิ์ให้เจ้าชายอชาตศัตรูเลื่อมใส เพื่อนำไปสู่การปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร รวมทั้งลอบปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าและสั่งให้นายขมังธนูทำร้ายพระพุทธองค์ ทางวาจาก่อนบวชพระเวทที่ตพูดจาวาไรร้ายและเห็นแก่ตัว ต่อมาหลังบวชและได้แสดงฤทธิ์เขาได้กล่าวคำประจบยุยงเจ้าชายอชาตศัตรู ให้ทำร้ายพระพุทธเจ้ารวมถึงออกคำสั่งให้นายขมังธนูลอบยิงพระพุทธเจ้า และทางใจก่อนบวชเจ้าชายเวทที่ตมีจิตริษยา มานะ และทิฐิ แต่ในวันบวชท่านละมานะและมิจฉาทิฐิได้ชั่วคราวแต่หลังจากหลงฤทธิ์และความริษยา มานะและมิจฉาทิฐิกลับเกิดขึ้นใหม่ ท่านต้องการปกครองพระสงฆ์แทนพระพุทธเจ้าวางแผนปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า เกิดความทะเยอทะยานสูง และในท้ายที่สุดด้วย ผลกรรมส่งผลให้พระเวทที่ต ถูกแผ่นดินสูบลงไปตั้งแต่ข้อเท้า สะเอว จนถึงคางในขณะที่จมลงถึงคาง ท่านคิดว่า บาปกรรมของท่านถึงที่สุดแล้ว ก็ทวนระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า และได้กล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณว่า ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธองค์ ผู้เป็นบุคคลเลิศ เป็นเทพยิ่งกว่าเทพ เป็นสารถีฝึคนรชนมีพระจักขุเห็นรอบด้าน ทรงบุญลักษณะนบร้อยพระองค์นั้น ด้วยลมปราณกับกระดูกทั้งหลายเหล่านี้ จนถึงแก่มรณภาพและไปบังเกิดในเวจีมหานรกสิ้น 1 กัป พระพุทธองค์ทรงทำนายให้พุทธบริษัทฟังว่า พระเวทที่ตเมื่อเสวยทุกข์อยู่ในนรกอเวจี 1 กัปแล้ว ภายหลังจักได้กลับมาเกิดเป็นมนุษย์และจะได้ตรัสรู้เป็นพระปัจเจก

พุทธเจ้านามว่า อัญญิสสระ ด้วยอำนาจผลบุญที่ถวายกระดุกคางเป็นพุทธบูชา Phra Palad Kamphon Pannyawuttho (An Analytical Study of Kamma of thevatatta in theravada Buddhism, 2013, pp. 66-67)

จากข้อมูลข้างต้นนี้ ผลกรรมของพระเทวทัตที่เตือนให้มนุษย์รู้จักระงับความอยาก ควบคุมอำนาจแห่งใจและดำรงอยู่บนเส้นทางแห่งความดี เพราะว่าผู้ใดเมื่อกระทำความดีไว้อย่างไรก็ย่อมได้รับผลแห่งกรรมนั้นอย่างแน่นอน การมีสติรู้เท่าทันกิเลสของตนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดผู้ที่ขาดสติย่อมถูกความโลภ โกรธ และหลงชักนำไปสู่การกระทำที่ผิด หากมนุษย์สามารถควบคุมจิตใจให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมมีเมตตาและเคารพในความคิดของผู้อื่นย่อมไม่ตกอยู่ในวังวนของกรรมชั่ว เรื่องของพระเทวทัตยังสอนให้เห็นคุณค่าของความสามัคคีในหมู่คณะ และการยึดมั่นในคุณธรรมว่าเป็นหลักสำคัญในการดำรงพระศาสนาและสังคมให้มั่นคงได้

5. การถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเทวทัต

จากการศึกษาของผู้เขียนบทความ พระเทวทัตถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของผลลัพธ์ที่เกิดจากกิเลส ความทะเยอทะยานและความเห็นผิดแม้บุคคลนั้นจะมีศีลแต่การยึดมั่นในอัตตา โลภะ โทสะ โมหะ และความอิจฉา ริษยาโดยไม่ขัดเกลากับสติและปัญญาย่อมนำไปสู่ความเสียหายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น คือความสำคัญ ของจิตใจที่บริสุทธิ์และมีสติ การตระหนักรู้ในกิเลสและควบคุมจิตใจด้วยปัญญาช่วยป้องกันไม่ให้ความ ทะเยอทะยานและความโลภเกิดความสามัคคีในหมู่สงฆ์หรือสังฆการีรักษาความสามัคคีเป็นเกราะป้องกัน ความแตกแยกและความขัดแย้ง อีกทั้งการถอดบทเรียนจากการทำสังฆเภทของพระเทวทัต จึงเป็นการนำ ประสบการณ์ในอดีตมาใช้เป็นแนวทางป้องกันความขัดแย้ง มีความสามัคคีและส่งเสริมคุณธรรมโดยนำมาปรับ ใช้ต่อตนเองและผู้อื่นได้ ดังต่อไปนี้

5.1 บทเรียนด้านผู้นำ

ผู้นำที่แท้จริงไม่ใช่ผู้มีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่น แต่คือผู้ที่มีธรรมะเป็นหลักในการนำพาผู้คนให้ ดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง การบริหารคนด้วยธรรม คือการใช้หลักคุณธรรม ความเมตตา ความยุติธรรม และ ปัญญาเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยใช้ความโกรธ ความลำเอียง หรืออำนาจส่วนตัวเป็น ตัวกำหนด ในทางพุทธศาสนาผู้นำที่มีธรรมย่อมรู้จักใช้อำนาจอย่างมีสติ เข้าใจว่าการปกครองหรือการบริหาร คนไม่ใช่การควบคุมแต่เป็นการเกื้อหนุนให้ผู้อื่นเจริญงอกงาม ทั้งทางกาย วาจา และใจ ผู้นำเช่นนี้จะไม่ยึดมั่นใน อัตตาหรือความสำเร็จส่วนตนแต่จะให้ความสำคัญกับความ สุข ความสงบ และความสามัคคีของหมู่คณะ การ เป็นผู้นำด้วยคุณธรรมจึงเป็นรากฐานของการสร้างความไว้วางใจและความยั่งยืนในองค์กร หรือสังฆมณฑลทั้ง กั้นข้ามหากผู้นำขาดคุณธรรมเป็นหลักการบริหารย่อมเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ความอิจฉา การเอาเปรียบและ การแบ่งแยกซึ่งท้ายสุดจะนำไปสู่ความแตกแยกและความล่มสลายขององค์กร หรือสังฆมณฑลเช่นเดียวกับกรณีของ พระเทวทัตที่มุ่งอำนาจเหนือคุณธรรมจนทำให้เกิดสังฆเภท ดังนั้นบทเรียนด้านผู้นำจากเหตุการณ์นี้ จำเป็นต้อง มีคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและบริหารคน เพราะคุณธรรมคือเครื่องชี้ นำให้รู้ผิดชอบชั่วดี รู้จัก ประมาณและใช้เมตตา และปัญญาในการปกครอง เมื่อผู้นำตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมย่อมสร้างความสามัคคี ความ เชื่อมั่นและความเจริญให้แก่หมู่คณะได้เป็นอย่างดี (2021; Journal of Buddhist Innovation Review. 1(2); 104-105)

5.2 บทเรียนด้านจริยธรรม

ความหลงอำนาจและความริษยาเป็นกิเลสที่บ่อนทำลายจริยธรรมของมนุษย์อย่างร้ายแรง แม้บุคคลจะมีความรู้ ความสามารถ หรือฐานะสูงเพียงใด แต่หากปล่อยให้ใจถูกครอบงำด้วยอำนาจและความอิจฉา ย่อมสูญเสียความเป็นมนุษย์ที่มีศีลธรรม ความหลงอำนาจทำให้คนมองตนเองเหนือผู้อื่นคิดว่าตนมีสิทธิ์จะสั่งหรือควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างตามอำเภอใจ ส่วนความริษยาทำให้ใจขุ่นมัวไม่ยินดีในความดีของผู้อื่นและพร้อมจะทำลายเพื่อให้ตนเด่นกว่าผลลัพธ์ของกิเลสสองประการนี้ มักนำไปสู่ความแตกแยก ความขัดแย้ง และความทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ซึ่งกรณีของพระเทวทัตเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของอันตรายจากความหลงอำนาจและความริษยา แม้ท่านจะเป็นผู้บวชในพระธรรมวินัย แม้ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าด้วยตนเอง แต่เมื่อปล่อยให้จิตใจถูกครอบงำด้วยความอยากมีอำนาจและความอิจฉาต่อพระพุทธรองค์ ความดีที่เคยมีอยู่ก็ค่อย ๆ ถูกกลืนหายไป การมุ่งอำนาจโดยปราศจากธรรมนำทางทำให้พระเทวทัตตกอยู่ในความหลงผิด คิดว่าการเป็นผู้นำสงฆ์แทนพระพุทธเจ้าคือเกียรติยศ ทั้งที่แท้จริงเป็นการทำลายพระศาสนาและตนเอง จึงเห็นได้ว่าบทเรียนทางจริยธรรมนี้สอนให้เห็นว่า ผู้ที่ไม่รู้เท่าทันกิเลสของตน ย่อมตกเป็นทาสของอำนาจและความริษยาได้ง่าย การรักษาคใจให้ตั้งมั่นในสติและธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเมื่อใจสงบและมีปัญญา ย่อมรู้เท่าทันความโลภ โกรธ และหลง ไม่ยึดมั่นในอัตตา การฝึกใจให้รู้จักพอและยินดีในความดีของผู้อื่นคือรากฐานของจริยธรรมที่จะป้องกันไม่ให้มนุษย์ตกอยู่ในวังวนของความหลงอำนาจและริษยา จริยธรรมมิได้เป็นเพียงข้อบังคับทางศาสนาแต่คือแนวทางแห่งการรู้เท่าทันตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยปัญญานี้คือหนทางแห่งความสงบทั้งส่วนตนและส่วนรวม

5.3 บทเรียนด้านสังคม

ความสามัคคีเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงในทุกสังคม ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ครอบครัว หรือสังคม หากขาดความเข้าใจและความร่วมมือที่ตั้งอยู่บนคุณธรรม ความแตกแยกย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย และเมื่อใดที่เกิดการแตกแยก ความสงบสุขของส่วนรวมย่อมสั่นคลอนทันที เหตุการณ์สังฆเภทของพระเทวทัตเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การปล่อยให้ความเห็นต่าง ความอิจฉา และการแย่งชิงอำนาจแทรกซึมในสังคมย่อมนำไปสู่ความพินาศ ไม่เพียงแต่ทำให้หมู่สงฆ์สูญเสียความสามัคคีเท่านั้น แต่ยังทำให้ประชาชนผู้ศรัทธาเกิดความสับสนและเสื่อมศรัทธา ในพระศาสนาการแตกแยกในสังคมไม่ได้เกิดจากคนจำนวนมากพร้อมกัน หากเริ่มต้นจากจิตใจของคนเพียงไม่กี่คนที่ ขาดสติ เมื่อความเห็นแก่ตัวและอัตตาเข้ามาแทนที่ธรรม ความไม่ไว้วางใจจะค่อย ๆ แผ่ขยายความสงบที่เคยมีก็กลายเป็นความวุ่นวาย ความแตกต่างทางความคิดไม่ใช่ปัญหา หากรู้จักยอมรับและพูดคุยด้วยปัญญา แต่เมื่อขาดการสื่อสารความแตกต่างก็จะกลายเป็นความขัดแย้งในที่สุด

5.4 บทเรียนจากหลักธรรมที่ใช้ป้องกันการทำสังฆเภท

การเกิดสังฆเภท หรือความแตกแยกในหมู่สงฆ์เป็นภัยร้ายแรงที่ทำลายความมั่นคงของพระศาสนาและความสงบของสังคมโดยรวม การป้องกันมิให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้จำเป็นต้องอาศัย หลักธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนจิตใจและความสัมพันธ์ของหมู่ชน เพราะธรรมคือสิ่งที่ประสานความแตกต่างให้กลับมาเป็นความกลมเกลียว และเป็นเกราะป้องกันมิให้ความเห็นแก่ตัว ความอิจฉา หรือความหลงในอำนาจเข้าครอบงำใจผู้คน โดยการนำหลักธรรมมาใช้ป้องกันการทำสังฆเภท และยังเกิดความสามัคคีแก่ผู้นำไปใช้ ซึ่งได้แก่

1) สาราณียธรรม 6 ซึ่งหมายถึงธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกันด้วยความรักและเมตตา ได้แก่ การแสดงเมตตาทางกาย วาจา และใจ การเอื้อเฟื้อผลประโยชน์ร่วมกัน การมีศีลร่วมกันและการมีปฏิญญาหรือความเห็นร่วมกันในทางธรรม หลักนี้ช่วยสร้างพื้นฐานของความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างกัน เมื่อหมู่สงฆ์หรือสังคมใดถือปฏิบัติสาราณียธรรม ความปรองดองและสามัคคีย่อมเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เพราะทุกคนรู้จักเห็นอกเห็นใจและเคารพกันด้วยจิตที่บริสุทธิ์

2) สังคหวัตถุ 4 คือธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน ได้แก่ การให้ทาน การพูดจาไพเราะ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หลักธรรมนี้ชี้ให้เห็นว่า การอยู่ร่วมกันต้องอาศัยการเสียสละและการเกื้อกูลกัน ไม่ใช่การยึดมั่นในผลประโยชน์ส่วนตน หากผู้นำและหมู่คณะยึดถือสังคหวัตถุ 4 การสื่อสารย่อมเต็มไปด้วยความเมตตา ความเคารพ และความเข้าใจ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการป้องกันความแตกแยก

3) อปริหานียธรรม 7 คือหลักไม่ให้เกิดความเสื่อมในหมู่ชน ซึ่งสอนให้หมู่คณะอยู่ร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียง เคารพในผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อนำที่ เคารพกฎระเบียบ และร่วมกันฟังธรรม ปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ หลักนี้เปรียบเหมือนเครื่องยึดเหนี่ยวทางวินัยและจิตใจ ที่ทำให้หมู่ชนเจริญก้าวหน้าโดยไม่มีเสื่อมถอย เพราะเมื่อทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่ของตนด้วยความเคารพ ต่อธรรมความแตกแยกก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

จะเห็นได้ว่าการรักษาความสงบในจิตใจการตั้งอยู่บนศีลธรรมและการเห็นคุณค่าของความสมานฉันท์ในสังคม เป็นหนทางป้องกันความแตกแยกการศึกษาพระเวทที่ตนนั้นช่วยให้เข้าใจถึงผลร้ายของความโลภ ความโกรธ การมุ่งอำนาจเหนือธรรมซึ่งขัดต่อการปฏิบัติในทางสายกลางและการมีจิตเมตตาต่อผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็น เตือนให้สังคมเห็นถึงคุณค่าของความสามัคคีและการอยู่ร่วมกันด้วยหลักธรรม การที่แต่ละคนรู้จักวางอัตตายอมรับความต่าง และยึดธรรมเป็นหลักทางใจสังคมย่อมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและสงบสุข

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเวททัต

การทำสังฆเภทของพระเวททัต ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างลึกซึ้งทั้งในด้านปัญญา จิตใจ และสังคม เพราะช่วยให้ผู้ศึกษามองเห็นความจริงของธรรมชาตินุษย์และกลไกของกรรมที่เกิดจากความคิดและการกระทำ จากการทำสังฆเภทของพระเวททัตเป็นตัวอย่างชัดเจนของการที่หลงอำนาจ ความริษยา และความทะเยอทะยาน เมื่อไม่ได้รับการควบคุมด้วยสติและปัญญา ย่อมนำไปสู่ความแตกแยก ความทุกข์ และความพินาศในที่สุด นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมในตนเอง โดยผู้ศึกษาสามารถนำข้อคิดจากเหตุการณ์นี้มาพิจารณาเทียบกับชีวิตประจำวัน เช่น การรู้เท่าทันของกิเลส ความอิจฉาริษยา ความทะเยอทะยานเกินขอบเขต และการฝึกความเมตตา อดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งล้วนเป็นแนวทางในการสร้างความสงบภายในใจและลดความขัดแย้งในชีวิต ส่วนสังคมช่วยให้ตระหนักถึงความสำคัญของความสามัคคี และการมีผู้นำที่มีธรรมเป็นหลัก การดำรงหมู่คณะให้มั่นคงต้องอาศัยหลักธรรม เช่น สาราณียธรรม สังคหวัตถุ และอปริหานียธรรม เป็นพื้นฐานแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพและเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นรากฐานของความมั่นคงทั้งในพระศาสนาและสังคมโดยรวม สรุปได้ว่าประโยชน์ที่ได้รับจากเหตุการณ์สังฆเภทของพระเวททัตนั้นเป็นการนำเรื่องราวในพระไตรปิฎกมาศึกษาเพื่อให้เข้าใจทั้งในด้านเหตุแห่งความแตกแยก ผลของการกระทำและแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก การศึกษาเรื่องนี้มิใช่เพียงเพื่อบรรเทา

ในอดีตแต่ยังเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจ และเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นประโยชน์ที่สำคัญอย่างแรก คือทำให้เข้าใจโทษของการแตกแยกและการขาดสามัคคี พระเทวทัตได้ก่อให้เกิดสังฆเภทอันเป็นกรรมหนัก เพราะขาดความเคารพในพระธรรมวินัยและมุ่งแสวงหาอำนาจส่วนตนจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนให้เห็น ความไม่พร้อมใจกันย่อมนำไปสู่ความเสื่อมทั้งในระดับบุคคลและส่วนรวม ประโยชน์ประการต่อมา คือการตระหนักถึงคุณค่าของสติและปัญญาในการดำเนินชีวิตการที่พระเทวทัตหลงใหลในอำนาจจนไม่รู้เท่าทันตนเอง แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ที่ขาดสติยอมถูกกิเลสชักนำให้ทำความผิดโดยไม่รู้ตัวช่วยให้เราระมัดระวังในความคิด การพูด และการกระทำ เพื่อไม่ให้เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังได้แนวทางแห่งการดำรงอยู่ด้วยหลักธรรมและความเมตตาเพราะในขณะที่พระเทวทัตก่อเหตุให้แตกแยก พระพุทธเจ้าทรงแสดงเมตตาไม่โกรธตอบ และยังทรงสอนธรรมแก่หมู่สงฆ์ให้ตั้งมั่นในความสามัคคี นี่ถือเป็นแบบอย่างที่ผู้อ่านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและยังสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

7. บทสรุป

สิ่งสำคัญในการถอดบทเรียน คือสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เป็นผลจากการพิจารณาอย่างลึกซึ้งถึงสาเหตุ กลไก และผลของการทำสังฆเภทนั้นมิได้เป็นเพียงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนของธรรมชาติแห่งจิตใจของมนุษย์และการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

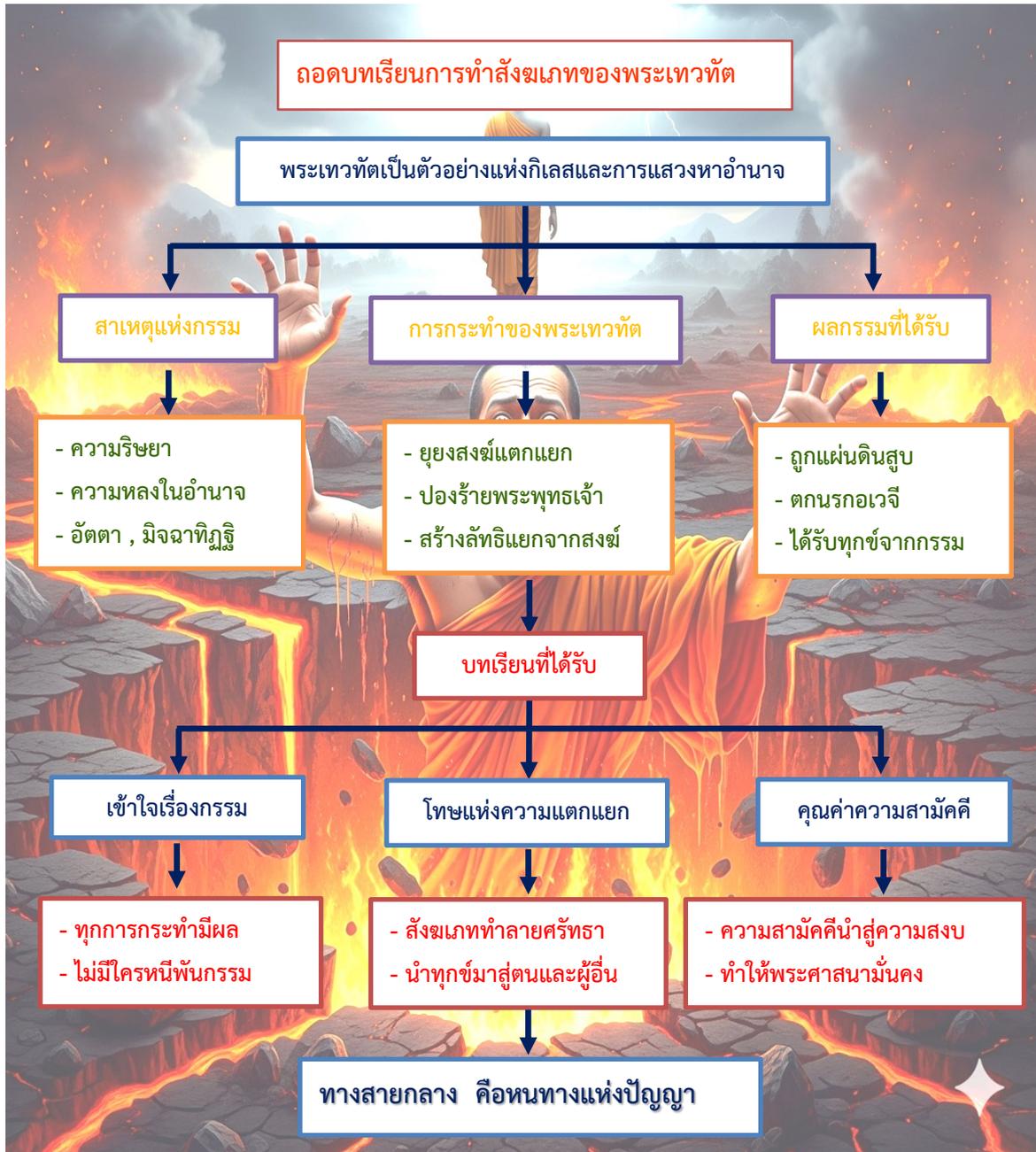
1) ด้านจิตวิทยาเชิงพุทธ ชี้ให้เห็นว่าความแตกแยกในหมู่คนเริ่มต้นจาก กิเลสในใจ ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะ หากไม่ถูกควบคุมด้วยสติและปัญญา ย่อมผลักดันให้เกิดการกระทำผิด ความหลงในอำนาจ และชื่อเสียงจึงเป็นรากเหง้าที่บ่อนทำลายทั้งตนเองและส่วนรวม

2) ด้านการบริหารหมู่คณะเชิงธรรมะ สะท้อนว่าหมู่ชนจะมั่นคงได้ต้องยึดหลักสังฆสามัคคี และมีผู้นำต้องมีคุณธรรม การขาดความสามัคคีและผู้นำที่มีปัญหาทำให้เกิดความเปราะบางในองค์กร ดังนั้นการที่จะบริหารหมู่คณะจำเป็นต้องอาศัยหลักธรรม เช่น สาราณียธรรม 6 สังคหวัตถุ 4 และ อปริหานิยธรรม 7 เพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

3) ด้านจริยธรรมทางสังคม แสดงให้เห็นว่า การแตกแยกมิได้ทำลายเฉพาะหมู่สงฆ์เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและความมั่นคงของพระศาสนาโดยรวม การรักษาความสามัคคีจึงเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะผู้นำหรือผู้ที่อยู่ในหมู่คณะ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น การถอดบทเรียนนี้ทำให้เกิดความรู้เชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ การมีสติรู้เท่าทันใจของตน การวางธรรมเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิต และการส่งเสริมความสามัคคีด้วยปัญญา มีความเสียสละ และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เตือนใจให้มนุษย์รู้จักระงับความทะยานอยาก มีสติควบคุมตนเอง และยึดมั่นในหลักธรรมเพื่อความสงบสุขและ ความมั่นคงของหมู่คณะและสังคมเพื่อป้องกันมิให้เกิดสังฆเภทอีกในปัจจุบัน อีกทั้งผู้เขียนยังได้สรุปถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเทวทัตออกมาเป็นแผนผังเชิงความคิดดังนี้

รูปแบบองค์ความรู้ ถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเทวทัต

ภาพที่ 1 ถอดบทเรียนการทำสังฆเภทของพระเทวทัต: ที่มาโดยผู้เขียนบทความ

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ :

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร
มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2562). *สังฆเภท: การวิเคราะห์เชิงพระวินัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหา-
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). *อรรถกถา พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสาร :

พระชัชวาลวีร์ อนาลโย (อนันตกลิ่น). (มกราคม – มิถุนายน 2564). หลักการปกครองตามแนวพุทธศาสตร์.
วารสารพุทธนวัตกรรมการปริทรรศน์. 2(1); 104-105.

จิณวัตร ก้อนทองดี. (มกราคม – เมษายน 2565). กฎแห่งกรรม : ความยุติธรรมทางพระพุทธศาสนา. *วารสาร
พุทธนวัตกรรมการปริทรรศน์*. 3(1); 44-48.

วิทยานิพนธ์ :

พระปลัดกำพล ปญญาวุฑฒโฒ. (2562). ศึกษาวิเคราะห์กรรมของพระเทวทัตที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท.
*วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปุณชันธ). (2546). การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระเทวทัตที่ปรากฏใน
คัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

พระสมุห์สัมพันธ์ สุธีโร (เนาแก้ว). (2556). วิเคราะห์พฤติกรรมการประพฤตินิดและการกลับใจของบุคคล
ในสมัยพุทธกาล. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง). (2543). ทศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและปัญหาเรื่องกรรมใน
สังคมชาวพุทธปัจจุบัน. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

Reference

Books :

- Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2014). *Dictionary of Buddhism: Dhamma Edition*. Bangkok: Buddhadhamma Foundation.
- Phra Maha Somboon Wuddhikaro. (2019). *Sanghaphetha: A Vinaya Analysis*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (2539). *Thai Tripitaka* Mahachulalongkornrajavidyalaya. Bangkok: MCU Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (2558). *Commentaries Thai Tripitaka* Mahachulalongkornrajavidyalaya. Bangkok: MCU Press.

Journal :

- Phra Chattawi Analayo (Anantaklin). (January – June 2021). Principles of Governance in Buddhist Concept. *Journal of Buddhist Innovation Review*. 1 (2); 104-105.
- Jinnawat Kontongdee. (January – April 2022). The law of krama : justice according to Buddhism. *Journal of Buddhist Innovation Review*. 3 (1); 44-48.

Thesis :

- Phra Palad Kamphon Pannyawuttho. (2013). An analytical Study of kamma of Thevatatta in theravada Buddhism. *Master of Arts thesis*. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Maha Kraivan Jinadattiyo (Punnakhan). (2003). An Analytical Study Of The Roles Of Devadatta Bhikkhu As Found In The Buddhist Texts. *Master of Arts Thesis in Buddhist Studies*. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University).
- Phra Samu Sumpun Suchiro (Naokaeq). (2013). An Analysis of Misconduct and Repentance In The Buddha's Time. *Master of Arts Thesis in Buddhist Studies*. Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Uthai Jiradhammo (Eaksaphang). (2000). The Concept of Kamma in Theravāda Buddhism and the Problem of Kamma in Contemporary Buddhist Society. *Master of Arts Thesis in Philosophy*. Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.